

DEO OPTIMO MAX.

UNI ET TRINO,

VIRGINI DEI-PARÆ, ET S. LUCÆ,

Orthodoxorum Medicorum Patrono,

QUÆSTIO MEDICA,

QUODLIBETARIIS DISPUTATIONIBUS manè discutienda in Scholis Medicorum, die Jovis vigesimâ quartâ mensis Decembris, anno Domini M. DCC. LXXXIX.

Mº. FRANCISCO - FELICITATE COCHU, Doctore Medico, Præside.

An pro variâ aëris athmosphærici indole, varia morborum acutorum indoles?

I.

INNUMERA inter phenomena, quæ naturam scrutanti ultro sese produnt, nulla certe Medicorum, Philosophorumque attentione digniora, quam quæ quotidie ab aëre athmosphærico offeruntur. Nihil enim in naturâ, absque aëris athmosphærici concursu operatur; eo deficiente, nulla combustio, nulla calcinatio in metallis, nulla respiratio, nulla vita in animalibus plantisque. In tam universâ aëris actione, fieri non potest, quin continuè quædam ex suis principiis amittat, nova que accipiat: mutuum itaque & perpetuum adest principiorum commercium, aërem inter & diversa naturæ corpora: unde novæ semper oriuntur modificationes in aëris qualitatibus. Varias verò inter modificationes, quæ in aëre fiunt, nullæ frequentiùs, manifestiùsque apparent, quam quæ ab igne & aquâ producuntur. Aquam in aëre dissolvi posse, immunera nos docent phenomena; aërem

præsentiâ suâ humidum aqua efficit, absentiâ vero siccum: quantitatem aquæ in aëre contentam, higrometri ope certò dignoscimus. Novas in aëre modificationes procreat ignis: hujus præsentiâ aër incalescit levior, rariorque fit: absentiâ frigescit, densiorque fit: caloris aëris gradum, certo indicat thermometrum. Eæ nunc aëris modificationes, variæ sunt pro variis instantibus; sed quæ ab igne fiunt, quemdam interse ordinem servant: calor enim aëris, cum imprimis a sole pendeat, varia esse debet, pro variâ terræ circa solem positione; inde concipitur cur pro variâ horâ, pro variâ anni tempestate, diversus in aëre caloris gradus percipiatur. Ab igne igitur & aquâ, quatuor in aëre atmospherico oriuntur status, sibi invicem oppositi, calor videlicet & frigus siccitas & humiditas. Hæ autem aëris conditiones, proprios in œconomiâ animali pariunt effectus, qui sub duplici respectu, considerari possunt, vel in ordine ad Phisiologiam, vel in ordine ad Pathologiam.

In ordine ad Phisiologiam, constat aërem frigidum densiorem esse & graviorem; tunc hujus in corporis peripheriam & in pulmones pondus, augetur: textus cutaneus densatur, vasculorum hujusce organi cavea minuitur: sanguis itaque cum per cutem libere circumire non possit, ad vasa interiora propellitur, majoremque ibi generat calorem unde Hipocratis effatum *ventres hieme calidiores*. Imminutum perspiratorium cutaneum, pariter ad organa secretoria interna, convertitur: hinc per hiemem, copiosior lotii secretio, hinc per hiemem alvus humida. Ab aere calido contrarii in æconomiâ animali oriuntur effectus; imminutâ gravitate, aër in corpus minùs premit: mollior tunc cutis textus: sanguis itaque hujusce organi vasorum mæandros faciliùs pervadit; uberior itaque fit cutanea transpiratio, parcior lotii secretio, alvus siccior. Nec minores sunt effectus, qui ab aëre sicco vel humido in æconomiâ animali, producuntur; aër siccus firmiorem, magisque elasticam fibram efficit. Nimiam corporis humiditatem exsiccat, in exercendis variis laboribus, corpus magis idoneum facit: in eo aëre, anima diversas suas operationes faciliùs, & cùm quâdam ut ita dicam alacritate exercet; hominibus humidâ corporis temperie donatis hance atmospheræ constitutionem summopere favere observatum est. Ab atmospheræ humiditate è contra: fibra debilior fit, corpus gravatur, assuetis laboribus minùs aptum fit: anima in exercitio suarum functionum veluti impedita tristis est; ideoque cum aëre humido, multi melancholici observantur.

Ex his paucis patet quantum sit in homine phisiologice spectato diversarum aëris constitutionum imperium. Idem est earum in homine Pathologice spectato imperium: constanti enim Medicorum observatione, certum est inter morbos chronicos plurimos ut asthma, epilepsia, mania, phtisis, hidrops, arthritis, scorbutus, &c. certis in anni temporibus frequentiùs apparere, vel exacerbari. Etsi illud atmospheræ imperium manifesto appareat in morbis chronicis, evidentiùs tamen apparet in morbis acutis; adeo ut vix erraret, qui ab atmospherâ, causam morborum acutorum repeteret. Et re ipsa unaquaque anni tempestas, morbos acutos secum adducit, qui & simptomatibus & curatione, a morbis aliarum tempestatum differunt. Hi morbi singulis annis constanti quâdam lege recurrunt seseque excipiunt, nisi quædam temporum anomalia, cæli que mutationes abnormes intercurrant, & hanc morborum successionem turbent. Hos morbos *febres annuas* dixit *Stoll* (1) ut a morbis epidemicis, quorum causa debetur miasmati per aërem obvolitanti, vel naturæ aquarum, alimentorum ve, distinguerentur. Hi morbi epidemici etsi a febre annuâ diversi, aliquid

(1) Aphoris. de cognos. & curand. feb. Aph. 36.

tamen de eâ retinent, cum in eorum curatione, ratio habenda ſit febris annuæ. In inquirendis morbis a diverſâ atmoſpheræ temperaturâ productis, huc nobis eſt incumbendum : in eâ autem inquiſitione, is tenendus eſt ordo, qui a naturâ ipsâ offertur tempeſtatum nempe ordo, ab hieme initium deſumendo.

I I.

QUÆ per hiemem apparet morboſa conſtitutio, catharroſa ſeu pituitoſa nuncupatur : vitæ ſedentariæ addictos, ſenes, laxiori fibrâ donatos, venere, ſtudiis, vigiliis, mærore, morbo, medicamento, inediâ exhauſtos, victu aquoſo debilitatos præ cæteris infeſtat. Hanc morboſam conſtitutionem inſigniunt horripilationes vagæ, laſſitudo, lingua alba, mucoſa, ſaliva lenta, nauſea, anorexia, flatus, urina cruda, cutis pallida, triſtitia involontaria, virium obrutio. Sub antumni fine incipit conſtitutio pituitoſa, & ad uſque ver medium, perdurat. Simptomata autem hujus conſtitutionis, varia eſſe ſolent, prout aër ſiccus eſt vel humidus.

Si aër frigidus fuerit una & ſiccus, tunc materia catharalis non ſatis diluta, quamdam concipit acredinem, ideoque morbi intercurrentes qui eo tempore apparent, quamdam phlogoſis ſpeciem ſecum important (1), quam haud raro excipit ſphacelus ; ſimilis forſan conſtitutio, id fecit ut Cl. *Grant* conſtitutionem inflammatoriam per hiemem a ſe viſam fuiſſe, aſſirmaverit (2). Ejuſmodi conſtitutionem catharrum febrilem inflammatorium dixit *Stoll.* (3) Ea autem conſtitutio facile cognoſcitur linguæ cutiſque ariditate, horripilationum frequentiâ, pulsûs exiguitate, capitis dolore, naturâ demum morborum intercurrentium ; morbi enim intercurrentes qui tunc apparent, anginæ ſunt & peripneumoniæ, quæ aliquid inflammatorii ſecum habent. In horum autem morborum curatione, ad cauſam, id eſt ad materiam catharralem acrem, ſemper eſt adtendendum : ideoque purgantia in morbi principio nullatenùs conducerent imò etiam noxia forent (4). Ad diluentium uſum, primo eſt confugiendum : dilutâ materiâ catharrali, tunc purgantia tuto adminiſtrari poſſunt ; ut verò neceſſaria eorum irritatio minuatur, ſub veſpere hipnoticum eſt propinandum. Veſicantia pariter quorum maximus eſt ſucceſſus quando ſphaceli metus eſt, applicanda non ſunt, quin præmiſſa fuerit diluentium adminiſtratio, aliter ſpaſmum, humoriſque acrimoniam, augerent.

Frigidus vero unà & humidus hiems ſi fuerit, nova in morbo catharrali oriri phenomena neceſſe eſt. Copioſiori ſero diluta catharri materies, minorem habet acredinem : minor itaque eſſe debet ſolidorum irritatio, fibræ magis irrorari debent. Ab aëris humiditate, impeditur perſpiratio, quæ in textu cellulari fieri ſolet : digeſtiones itaque pravæ fiunt, inde pituita in ventriculo & inteſtinis congeritur. Proprio autem ſimptomatum apparatu, facile dignoſcitur ea morboſa conſtitutio. Lingua humida eſt & muco albo oblinitur ; cutis pallida & mollis eſt, urinæ aliàs crudæ, aliàs jumentoſæ : dejectiones fætidæ, haud raro ſpumoſæ. Ad caput præſertim, præcipua percipiuntur ſimptomata ; dolor adeſt gravativus ad ſinus frontales, ſæpiùs vero ad occiput, ideoque caput vix ele-

(1) *In Siccitatibus febres acutæ fiunt.* Hippocrates Aph. VII. Sect. III. *Dolor erat fugax & quum ægri bene habere putarentur & immunes a dolore lateris interibant erant a ſero acri indomito cuniculos & viam ſibi parante ereſipelatodes non phlegmonodes* Ballon epide conſtitu quarto.

(2) *De naturâ febrium & methodo iiſdem curandi.*

(3) *Ratio medendi* Ephemerid anni 1777.

(4) *Ballonius* epidem. & Ephem. lib. II. conſt. Hiemalis. anni 1575.

vare queunt ægroti, palpebræ graves sunt, perpetuum adest coma vigil, mentis facultates obruuntur. Quandôque ea catharri materies propter idiosincrasim ad fauces, vesicam, vel pectus transferur, harumque partium ut ita dicam inflammationem, provocat: quando ad pectus defertur, tunc is oritur morbus, qui à *Sidenhamio* peripneumonia notha dicitur. Ab expectorantibus incipi non debet hujus morbi curatio, sed à purgantibus, epispasticis, quandoque etiam à venæ sectione. Sub morbi decremento, expectorantia, tuto administrari queunt.

Si nunc ad naturalem hujus morbi terminationem animum convertamus, videre facillimum erit, quandoque per levem diarheam, quandoque per urinæ profluvium, aliàs per metastasim ad articulationes, aliàs per extremitatum tumorem œdematosum fieri. Sed hæ naturæ crises lentæ sunt & difficiles. Ideoque a principio morbi, causa a medico est debellanda. Capitis nunc simptomata, ibi sedem esse morbi demonstrant, ideoque vesicatia suris non sunt applicanda, ut quibusdam placuit: metus enim esset ne in tam longo itinere, materia morbifica ad diversa viscera deponeretur, pariter metus esset ne cantharidum vis ad vesicam deveniret; inde juxta *Sidenhamii* concilium, vesicantia collo sunt applicanda (1) tunc ad morbi sedem applicantur, breviori que viâ, humor attrahitur. evacuantia pariter sunt administranda, non emetica, minimæ enim forent utilitatis sed cathartica: horum utilitatem in hisce circunstantiis jam vidit *Hippocrates* (2). cum vero a purgantibus quædam in corpore remaneat irritatio, unde morbus incrementum suscipere potest, post cathartici effectum, paregoricum cum *Sidenhamio* (3) est administrandum. Si verò à principio morbi, curatio suscepta non fuerit, tunc simptomata apparent, quæ abdominis inflamationem anuntiant. Maxima ideoque cautela est adhibenda in purgantium usu. Vitandæ sunt imprimis stibii præparationes quæ etsi fractâ dosi, irritationem tamen, spasmumque abdominis augent. Eccoprotica ut cassia, manna, iis sunt anteponenda sensim enim alvi evacuationes promovent, aliunde ab eorum usu nulla remanet irritatio. Sub fine morborum catharralium, propter virium jacturam, remedia tonica, imprimis kina, maximæ sunt utilitatis.

III.

SUB veris initio aër incalescit, sed unà humidus fit. Unde mutationes fiunt in morbo catharroso (4). A primo morbi insultu, horripilationes, dolor capitis, sive ad frontem sive ad occiput apparent, ægroti constanter comatosi observantur, in plerisque rigiditas adest maxillæ inferioris (5), faucium deinde accedit dolor leviter inflammatorius, fauces, amigdalæ, uvula, tumidæ sunt leviterque rubræ, vera adest inflammatio œdematosa; tussis advenit sicca absque ullâ expectoratione: lingua in magine rubra est, in medio autem leviter alba, alvus dura est, pulsus plenus absque duritie, cutis tumet, textum cellulosum humore turgidum diceres.

(1) *Schedula monitoria de novæ febris ingressu.*

(2) *Medicamentis purgare oportet æstate quidem superiores magis hieme vero inferiores.* (Hipp. Aph. IV, Sect. IV.)

(3) *Id scilicet cavens ne forte ab agitatione & tumultu quem in febricitantium sanguine & humoribus purgantia sæpe excitant, æger ex spirituum animalium confusione comatosus fiat, quod quidem simptoma medicamentum hipnoticum quantum libet facere videatur, procul amolitur.* (Sidenh. Schedul. monit. de novæ febris ingressu).

(4) *At vere adhuc quidem pituita in corpore valida remanet sed sanguis augescit.* Hippocr. de naturâ hominis.

(5) *Ballon. Constit. verna anni 1576. Const. Vern. anni 1578.*

Ea autem ſimptomata ; in morbi angmento ingraveſcunt : coma evidentior fit, lingua copioſiori muco oblinitur, reſpiratio gravis fit, nondum tamen olet anima, alvus dura dolet : urinæ aliàs pellucidæ, aliàs turbidæ ſunt abſque tamen ullâ hipoſtaſi : pulſus debilis, artus debiles. Si ſerius advocatus fuerit medicus, vel ſi a morbi principio idonea medicamenta non fuerint adhibita, tunc ſubſultus tendinum, & exanthemata apparent : ea exanthemata elevatione & rubore cutis inſigniuntur, circumſcripta ſunt & digitorum preſſione facile evaneſcunt : nec cum petechiis quæ, in febre biliosâ, in febre putridâ meſentericâ Baglivianâ dictâ apparent, ſunt confundenda.

Hujuſce febris exitum attente perpendendo, inter eas quas *laborioſas* dixit *Hippocrates* tuto aſſignari poſſe, facile percipitur. Difficilis enim eſt hujus terminatio. Ea terminatio, ſæpiſſime fit per parotides, quæ raro inflammatoriæ ſunt, raro ſuppurant. Quando ſuppuratio fit, puris loco ſaniem præſtant : quandoque morbi terminatio, fit per extremitatum tumorem : quandoque per expectorationem, ſputa tunc viſcida ſunt & cocta, abſque ullâ purulentiâ : quandoque terminatio, ſenſim fit per alvi evacutiones, etſi ea terminatio ſit longa, attamen certo ad ſanitatem ducit.

Haud raro propter auctum caloris in aëre gradum, ea febris ad putriditatem tranſit. Eum ſtatum indicat lingua ſicca & fuſca, cutis arida & calida, anima olida, urina nigra, dejectiones fætidæ & nigræ, pulſus deciduus & velox, conſpectus audax, delirium. In eo caſu non medicamenta inciſiva, ſed acida leviter tonica ſunt adminiſtranda. Huncce conſtitutionis catarrhalis ſtatum, ſub titulo febris lentæ nervoſæ deſcripſiſſe videtur *Huxam* (1).

Morbi intercurrentes, qui ſub eâ conſtitutione frequentiùs graſſantur, anginæ ſunt pituitoſæ, rhumatiſmi catharrales, diarheæ catharrales; nulli autem frequentiores apparent, quam eæ peripneumoniæ, quas nothas dixit *Sidenhamius* (2) in eâ peripneumoniâ, perpetuus adeſt capitis dolor, qui quoties tuſſis importuniùs fatigat, haud aliter ægros afficit ac ſi caput in partes diſſiliret. Dolet & thorax omnis, anhela eſt & frequens reſpiratio, pulſus plenus eſt, ſputa pituitoſa, urina turbida cernitur intenſè rubens, alvus ſicca, abdomen tenſum, cutis ſicca & calida; plerumque ſemel inſtituta venæ ſectio ſufficit : ſed curatio in evacuantium uſu tota reponi debet, veſicantia loco dolenti applicata, citò dolorem tollunt ; quodquidem ſaburræ pituitoſæ in pulmones depoſitæ, præſentiam certo denotat. Purgantia quoque hic non minimæ ſunt utilitatis, eorum peractâ actione, ut jam dictum eſt cum *Sidenhamio* paregoricum eſt propinandum. Sub morbi fine, ſcilliticæ præparationes, multum conducunt.

Tempore autem ver inter & æſtatem medio, circa Aprilis finem, a novâ ſolis viciniâ excalefactus aër, ſanguis copipſior fit, in efferveſcentias & inordinatos motus ruit ; hanc ſanguinis diſpoſitionem, jamdudum obſervaverant antiquiores medici, ut ex *Hippocratis* dictis conſtat *at vere adhuc quidem pituita in corpore valida manet, ſed ſanguis augeſcit* (4). Ab eâ ſanguinis conditione, neceſſario nova oritur morboſa conſtitutio, quæ temperamento ſanguineo præditos vel evacuationis ſanguineæ ſupreſſionem paſſos, præ cæteris aggreditur, ſæpe etiam baccho deditos. A rigore plerumquè atque horrore, orditur : lingua leviter alba, ſæpiùs rubra, ſemper humida, niſi morbus ad ſummum, ſeu ad putriditatem devenerit : facies rubra, oculi rubri, totus in univerſum corporis habitus, leviter rubet ; dolor adeſt capitis acutiſſimus, ſomnus brevis eſt, alvus dura, urinæ paucæ, rubræ

(1) *Eſſai ſur les Fievres.*
(2) *Obſerv. Medic, circa morb. Acut. Hiſt. & curat. Sect. VI, cap. VI.*
(3) De natura hominis, cap. III.

& flammeæ. In eâ conſtitutione, venæ ſectio celebranda eſt: potus ſaponacei, aciduli, antiphlogiſtici demum multum ſuccedunt; purgantia ex *Baglivii* concilio (1) ſummopere ſunt vitanda præſertim in augmento & ſtatu morbi.

His nunc expoſitis, manifeſto patet, eam conſtitutionem, a ſanguine venire; ideo que febres inde productas, *venoſas* dixit *Ballonius* (2) *inflammatorias Stoll* (3) *ſanguineas* Baglivi (4). Quando que propter morbi diuturnitatem & acerbitatem ea febris ſanguinea, putrida fit: tunc lingua, os, gingivæ, labia, areſcunt; lingua inſuper tremula & fuliginoſa fit, virium adeſt proſtratio. Optime autem profligatur ea febris putridæ ſpecies, diluentium acidorum uſu; acidis vegetabilibus huc ſunt anteponenda acida mineralia. Quandoque, propter virium jacturam tonica ut contrayerva, radix ſerpentariæ virginianæ, kina, ſunt adminiſtranda. In univerſum ea febris putrida, minora ſecum trahit pericula, quam ea quæ in aliis conſtitutionibus apparet; eam obſervationem, jamdudum adnotaverat *Galenus* (5)

Qui tunc graſſantur morbi intercurrentes, omnes inflammatorii ſunt, ideoque ſola methodo antiphlogiſticâ, curantur. Sæpe anginæ inflammatoriæ (6) occurunt quæ equidem quam celerrime terminantur, ſed una periculoſiſſimæ ſunt; repetitæ venæſectiones inſtitui tunc debent, antiphlogiſtica ſunt adminiſtranda. Attamen etſi idonea medicamenta rite adhibita fuerint, haud raro eæ anginæ, gangrenâ & morte terminantur. Sæpe phrænitides in eâ conſtitutione percipiuntur. in eâ morboſâ conſtitutione, apparet pleuritis & peripneumonia vera (7), qui morbi, dolore verſus claviculam vergente, pulſu pleno, duro, cutis rubore, ſublimi reſpiratione, a pleuritide & peripneumomâ nothâ tuto ſatis diſtinguntur. Ex obſervationibus *Baglivii* (8) & *Stoll* (9) veſicantia in his circumſtantiis, & in conſtitutione ſanguineâ, rejici debent. Præter hos intercurrentes morbos, febres quoque intermittentes cum eâ conſtitutione apparent, illud ab antiquis, non ignotum fuit (10) merito itaque in vernales & autumnales, febres intermittentes, diſtinxerunt authores medici. Ejuſmodi febres, nullum ſecum inferunt periculum, imo inquam ſalutares ſunt (11). Eæ tuto venæ ſectione, antiphlogiſticorumque uſu curantur (12). Cum eâ conſtitutione ſæpe complicantur variolæ, morbilli, ſcarlatina (13) inde concilianda Medicorum diſſentio de antiphlohiſticorum adminiſtratione in his morbis.

Iſtius autem ſanguineæ conſtitutionis imperium breve eſt; ab aëris enim calore humores acredinem magis ac magis concipiunt, ideoque ſub fine Maii, incipit bi-

(1) Praxeos Medicæ l. I., c. III. p. 136.
(2) Ephem. l. II, Æſtiva Conſtitu.. anni 1575.
(3) Aphor. de cognos. & curand. fobribus, p. 7.
(4) Praxeos Medicæ l. I, p. 68.
(5) *Non nunquam itaque ſanguis inflammatis in particulis ſubire poteſt putredinem; exquâ ſimpliciores quidem quam ex aliis humoribus febres oriuntur* Galen. *de different. febri.* l. II, cap. IX.
(6) Fernel de *morb. part.* p. 385. Vanſwieren *Comment.* in *Aphor. Boerhav.* Aph. 799 Sidenham. *Obſerv. Medic.* Sect. VI, cap. VII.
(7) Sidenham. *Obervat. Medic.* Sect. VI, cap. III.
(8) *Praxeos Medic.* p. 102. idem *de uſu & abuſu veſicant.* p. 655.
(9) *Veſicantia pleuritidem veram atque inflammatoriam exarcerbant hinc quandiu phlogoſis viget, ab iiſdem eſt abſtinendum* Stoll. Rat. Med. anni 1776 menſ. Maii p. 59.
(10) *Etenim alia ex flava bile nimium aduſtâ alia ex fæculento ſanguine naſcitur.* Alexand. trall. lib. XII. cap. VII. Edent. Hallero
(11 Sidenham.. *Obervat. Medic.* Sect. I. cap. IV.
(12) Vanſwiet. Comment. *in Aphor.* Boerrh. t. II, p. 502. Stoll. *Aphoriſ. de Cognoſ, & curand febribus.* p. 86.
(13) Stoll. *rat. Med.* p, 199, 313.

liosa Constitutio; quæ primo cum constitutione sanguineâ complicatur, sicque febres bilioso sanguineas efficit (1). Eæ febres notantur rubore cutis, quæ admixta flavedine rubet, linguâ marginibus rubrâ, in medio biliosâ, pulsu pleno, duro, ut in constitutione sanguineâ fieri solet, eæ febres sanguineo biliosæ, mixtam, methodum in curatione requirunt. Sanguinis missio, parcior esse debet quam in constitutione sanguineâ: antibiliosa, ut emetica & cathartica, una cum antiphlogisticis sunt administranda.

I V.

VIGENTE æstate, novus in solidis accedit status; humores adiposi, imprimisque biliosi (2) quamdam concipiunt acredinem, ideoque penitùs evanescit constitutio sanguinea, locumque biliosæ cedit. Ad hanc prædisponunt victus pinguis, calidus, cœlum humidum simulque fervidum, fibra sicca, facilè irritabilis, temperies biliosa: excitant verò labor nimius æstuante Syrio, refrigerium æstuantis corporis, terror, ira, mœror, ingluvies, vulnus.

Peculiari symptomatum apparatu, constitutio biliosa dignoscitur; album oculorum, facies una & cutis flavet. Præter illud symptoma, in cute aliud phenomenum deprehenditur, hujus videlicet calor & siccitas (3): quò autem intensior morbus, eò siccior & calidior cutis. Hance cutis in morbis biliosis dispositionem dudum observaverat *Galenus* (4). Primo morbi insultu, nunc friget æger, nunc incalescit: vertiginosus est, de capitis dolore queritur lancinante, qui capitis status ventriculo persæpè sympaticus est. Lingua saburrâ biliosâ obducitur, os amarum est, ructus accedunt amari, vomitus materiæ biliosæ porraceæ, vitellinæ, fauces exurentis, dentes stupefacientis, saporis acerbi, metallici. Dolor adest acer juxtà regionem epigastricam, qui cum dolore a candente ferro producto comparari potest; indè morbo *sodæ* nomen: hypocondria tensa sunt & elevata: materia anacatharsi rejecta, biliosa est & olidissima, pulsus durus est & plenus.

Febris nunc quæ in eâ constitutione apparere solet, à neotericis biliosa nuncupatur, ab antiquis verò ardens vel causus, propter insignem caloris productionem (5) Ad continuarum remittentium speciem reducitur febris biliosa, quia manifestas habet exacerbationes, neque continuo tramite ad crisim usque decurrit (6). Eæ exacerbationes, singulis tertianis diebus vehementiores fiunt; eo signo, febris biliosa perfectè distinguitur à catharrhali, in quâ singulis diebus exacerbationes redeunt. Hanc distinctionem, manifesto his verbis expressit Galenus *hæ si quidem* (febres continuæ tertianæ) *flavâ bile putrescente gignuntur, at quotidiana ex pituitâ* (7). Febris biliosa, exordium sumit à lassitudine, horripilatione: respiratio densa est & anhelosa: aer expirationis vi expulsus, calidissimus est; undè *Areteus* dixit *ignem expirant* εκπνεουσι πυρ (8) sitis adest inexplebilis.

(1) Stoll. *rat. Med.* parf. 2. p. p33.

(2) *Bilis autem æstate & autumno corpus occupat.* Hippocrates, de naturâ hominis, Cap. 3.

(3). *Calor fere ad tactum urens* Boerhav. instit. medic. aph. 739.

(4) *Quod vero tangenti manui calor molestus sentiatur, id provenit ex humoris acredine. Si igitur calor & vapidus & minùs insuavis videatur á sanguine proficiscitur. Qui vero molesti, rodentes atque mordaces existunt, consequuntur utramque bilem.* Galenus, de different. febr., Cap. IX.

(5) *Ignis acerrimus & aridissimus* Areteus de signis & causis morborum acutorum, lib. II, cap IV de Causo.

(6) Vansvieten, *comment. in aphor.*, 1738 Boerh.

(7) *De different. febrium*, lib II, cap. I.

(8) De curat. morb. acut., lib. II, cap. III.

cætera insuper alia symptomata quæ ad biliosam constitutionem pertinere diximus, in febre biliosâ apparent. Sæpè adest delirium, advenit quoque hemorragia narium quæ haud rarò critica est, sæpè etiam morbus judicatur dejectionibus, sudoribus, urinis. In febre biliosâ rigor quam in febre catharrali major est (1).

In constitutione biliosâ, venæ sectio celebranda non est, nisi complicatio fuerit cum sanguineâ constitutione, vel nisi pars quædam inflammatione correpta fuerit (2). Hisce conditionibus remotis, venæ sectio periculosa est (3). A primâ morbi invasione emeticum est administrandum, hujus ope gastricum systema repurgatur; aliundè hujus actioni succedit solutio spasmi cutanei : indè, sudores, alvique evacuationes faciliores fiunt. Hanc praxim docet *Hippocrates* sequenti aphorismo *medicamentis purgare oportet æstate quidem superiores, magis hieme vero inferiores* (4). Potus copiosi, blandi, demulcentes, subacidi, ut nempè occurratur putridæ degenerationi humorum in febre biliosâ semper metuendæ (5), sunt propinandi; vesicantia in principio morbi nocent (6) propter solidorum rigiditatem; sed in statu morbi, quando naturæ vires non sufficiunt ad evacuationem materiæ biliosæ, tunc maximæ sunt utilitatis. Citiùs in universum ex morbis biliosis, quam ex pituitosis convalescunt ægroti, sed unâ, major ad relapsum proclivitas (7), undè maxima debet esse Medici prudentia in victu prescribendo.

Si verò æstas calida unà & humida (8) fuerit, si morbus aut neglectus aut inconsultè tractatus fuerit, si emesis aut neglecta, aut ubi necesse non repetita fuerit (9), si venæ sectio intempestivè celebrata fuerit, tunc in morbi augmento, sæpiùs verò in statu, venit sanguinis decompositio. Hanc propter sanguinis decompositionem apparent petechiæ, apparet febris putrida, quæ ad summum producta gradum, maligna nuncupatur. Hunc febris biliosæ statum *typhum* dixit *Hippocrates* (10) febrem *lippiriam* dixerunt alii. In eo morbi statu apparet hemorrhagia narium quæ critica non est, sed à merâ sanguinis decompositione producitur; vires projiciuntur, subsultus adsunt tendinum, pulsus parvus est & tremulus, sudores, fœces alvinæ olidissimæ sunt, mens delirat, lingua nigricat. In eo casu venæ sectio instituenda non est, alioquin augeretur debilitas, augeretur sanguinis decompositio; emesis ope promovenda est primo materiæ in primis viis hospitantis evacuatio, deinde sustinendæ sunt vires, arcenda est humorum decompositio. Has ob indicationes multùm conferunt acida mineralia, vinum, camphora, huc quoque multùm confert Kina; nec minor est vesicantium utilitas, materiam enim biliosam cum sanguine circumeuntem ad cutem adtrahunt, sicque abcessus præcaventur.

Morbi intercurrentes, qui sub eâ constitutione grassantur, varii sunt ac multiplices. Colicæ imprimis sunt, diarrheæ, febres intermitientes tertianæ, rhumatismi, anginæ, icteri. Hi omnes morbi cum indolem biliosam retineant, solis evacuantibus antibiliosis curantur. In eâ pariter constitutione Pleuritides & perip-

(1) Galen. *de differ. febr.*, Lib 2, Cap. 3.
(2) Vanswieten, Comment. in aph. 743 Boerhavii.
(3) *At si vena secta fuerat, omnia mox ab educto sanguine in pejus ruebant..... Vidimus quosdam à missione sanguinis mox delirare quibus emeticum sanam denuo mentem restituit*, Stoll. rat. med., p. 23.
(4) Sect. IV, aph. IV.
(5) Vansvicten comment. *in aphor*, 743 Boerh.
(6) Stoll. aph. de cognos. & curand. febr. aph. 372.
(7) Stoll. aph. de cognos. & curand. feb. aph. 371, idem rat. med., pag. 9.
(8) Stoll. aph. de cognos. & curand. feb. aph. 493.
(9) Stoll. rat. med., pag. 157.
(10) De affect.

neumoniæ bilioſæ reperiuntur. De iis *Hippocrates* dixit *ſi dolor quidem ſurſùm ad claviculam aut circà mammam et brachium pertingat, internam brachii venam ſecare oportet.... Si vero deorsùm ſub thorace dolor fuerit valdèque urgeat, Pleuritico alvum ſubpurgato* (1). Has pleuritides Angli deſcendentes dicunt. Si inflammatio major fuerit, ſanguis mittendus eſt; ſed tantummodo momentaneum levamen affert ſanguinis detractio (2), ideòque brevi ad emeſim confugiendum eſt. Hujus ope, dolor manifeſto minuitur. Sed quandoque etſi emeticum probè adminiſtratum fuerit, dolor tamen perſiſtit: in eo caſu veſicantium applicatio, morbum penitùs tollit (3); ſed nunquam applicari veſicantia debent, quin prægreſſa fuerit emetici adminiſtratio (4).

V.

MORBOSA nunc conſtitutio quæ vigente autumno regnat, vix ab æſtatis conſtitutione differt. Jam dicta conſtitutio bilioſa, ſemper dominium tenet (5); nulla itaque ferè differentia inter morbos æſtatis & primi autumni. Attamen ſub autumni medio, propter caloris diuturnitatem, craſſior acriorque facta bilis, evacuantibus minùs facile cedit, unde eorum frequentior requiritur adminiſtratio. Perindè ac in æſtate apparet febris bilioſa, ſed major in eâ intenſitas, major ad putridam degenerationem proclivitas deprehenditur: hiſce in circumſtantiis petechiæ apparent quæ criticæ non ſunt, quia in morbi augmento fiunt, quia morbus ab iis non ſolvitur. In eâ febre antibilioſa requiruntur: aliundè propter humorum ad putriditatem tendentiam, frequens eſſe debet acidorum uſus.

Morbi intercurrentes qui per autumnum epidemice graſſantur, iidem fermè ſunt quam qui per æſtatem apparent; icteri ſunt, pleuritides, peripneumoniæ, diarrheæ, hemophtoes (6). Sed frequentiores tunc ſunt febres tertianæ; eas febres autumnalium nomine à vernalibus diſtinxerunt authores Medici; quæ diſtinctio ad curationem ſummè neceſſaria eſt. Etenim vernales febres, ſolâ venæ ſectione, ſolo antiphlogiſticorum uſu, curantur: in autumnalibus verò Kinæ adminiſtratio emeticorum purgantiumque uſu præmitti debet, alioquin hydrops, obſtructiones orirentur. Per autumnum quoque febres apparent quartanæ, quæ ad hiemem & etiam ad ver producuntur, quæ curatu difficillimæ ſunt; de iis *opprobrium* eſſe Medicorum, dicere non dubitavit *Sidenkamius*. Hæ intermittentes febres tempore humido imprimis apparent: hâc de cauſâ in paludoſis regionibus endemicæ ſunt.

Sub autumni medio, aer manè & veſperé friget; ſpaſmi itaque in abdomine oriuntur; indè dyſſenteriæ bilioſæ (7) quæ aeris temperaturæ referri debent,

(1) Hippocrat., de vict. rat. in morb. acut., pag. 270, 271.

(2) *Cuidam pleuritico ſectâ vená, dolor diſparuit: an ideo ſecuros de morbo eſſe oportet? nequaquam nam plurimos ſtatim peripneumonicos evaſiſſe vidimus.* Ballon., epid., conſt., vern., anni 1571.

(3) *Si verò vacuato ventriculo & inteſtinis, tenax illud viſcidumque ſputum, uti in pleuritide bilioſâ fieri ſolet, anacatharſim faciat, potus largus calidus, mitiori ſtimulo aromatico armatus, & applicata ſimul veſicantia omnem paginam abſolvunt.* Stoll. rat. med., pag. 59.

(4) *In pleuritide bilioſâ cantharides antequam gaſtricum ſyſtema repurgatum ſit nocent. Etenim ſudores & noxios movent, alvum tardiorem reddunt, & materiam circà præcordia hærentem intrà humorum circulantium territorium propellunt.* Ibidem.

(5) *Bilis autem æſtate & autumno corpus occupat.* Hippocrat., de naturâ hominis; Cap. III.

(6) Stoll. rat. med.

(7) Hippocrat. aph. XXII, Sect III, Sidenh. diſſert. part. anni 1669, Sect. IV, Cap. III. Areteus de ſignis & cauſis diuturn. affect.; pag. 120.

& de quibus falsò accusantur fructus horæi, qui tantummodo diarrheas salutares producere possunt, imprimis quando maturi sunt. In dyssenteriâ biliosâ, dejectiones mucosæ, liquidæ, biliosæ & frequentes sunt; ingens adest intestinorum cruciatus & dolor, quoties exoneratur alvus. Cessant verò dolores quandò dejectiones duræ & pultaceæ fiunt, quod satis fidum signum est solutum esse spasmum, sanatamque esse dyssenteriam. In earum dyssenteriarum principio, dejectiones sanguinolentæ non sunt (1) in augmento tantum filamenta sanguinea dejectionibus permixta, conspici solent. Ea dyssenteriæ species, solis antibiliosis sanatur. Emeticâ tantùm proprietate huc specificè ut ita dicam succedit radix brasiliensis; cùm verò ab eâ minor oriatur irritatio quam à tartaro Stibiato, indè huic anteponitur. Insuper ad sedandum spasmum, ipecacuanhæ hipnotica adjunguntur.

Caloris & frigoris vicissitudines, quæ per autumnum imprimis frequentiores sunt, cutaneam transpirationem supprimunt. Hujus verò materies ad musculos defertur, eamque procreat affectionem quam antiqui arthritidem vagam, recentiores verò rhumatismum acutum dixerunt. Ejusmodi affectio, etsi in omnibus anni tempestatibus appareat, per autumnum tamen frequentior esse solet; causæ enim huic producendæ magis idoneæ, in eâ tempestate frequentiores sunt: tunc cum biliosâ constitutione complicationem subit, solisque antibiliosis sanatur.

Autumno nunc ad finem vergente, circà novembris medium, frigus sævire incipit. Tunc constitutio biliosa cum catharrali complicatur, morbique oriuntur ex utrâque constitutione mixti, quos *bilioso catharrales* dixit Stoll. In iis humores lentiores sunt, difficiliùsque evacuantur; febres verò quæ ab eâ constitutione producuntur, remittentes sunt, sed de harumce febrium remittentiæ naturâ, vix dixerunt authores; mihi autem videtur ad *hemitriteas* antiquorum referri posse. Etenim ex *Galeni* dictis, *ex quotidianâ continuâ, & tertianâ hemitritæi natura constat* (2); quotidiana autem sive *epiala* antiquorum ut jàm à nobis expositum est, ad catharralem constitutionem pertinet; tertiana verò sive *triteopheis* ad biliosam. Nunc cum utriusque constitutionis adsit complicatio, biliosæ videlicet & catharralis, indè sequitur hancce compositam febrim de utriusque constitutionis remittentiæ naturâ, aliquid retinere debere: indè antiquorum hemitritea apparere debet. In universum ejusmodi febres periculosæ sunt, petechiæ in iis citò adveniunt. Emetico catharticorum repetita administratio, huc multum confert (3) vesicantia in principio propter humoris lentorem, non sunt applicanda. Diluentia acida, acida ex vegetabilibus deprompta, fructus saponacei, cathartica demùm, summæ sunt utilitatis. Sub morbi fine, propter virium jacturam tonica leviter antiseptica.

Autumno succedens hiems, constitutionem biliosam penitùs solvit, plenaque tunc apparet constitutio catharralis, de quâ jàm fusè diximus.

V I.

HIS nunc expositis, patet quanta sit ad dignoscendam morborum acutorum naturam atmosphereæ observatio, cum *ex anni temporibus morbos conjectare*, asserente Hippocrate, *detur*. Hujusce observationis utilitatem nom ignorabant

(1) Sidenh. Dissent., part. anni 1669, Sect. IV, Cap. III,

(2) *De different febr.*, Lib. II, Cap. VII.

(3) Stoll, rat, med., pag. 331.

antiquiores Medici : ideòque Hippocrates singulis in suis operibus, atmosphera observationem Medicis suadet (1). Fasta Medicinæ scrutando, videmus aliquandiù *Hippocratis* consilia à Medicis secuta fuisse. Sed quæ cæterarum scientiarum, eadem fuit medicinæ fors ; relicta fuit natura, observationis loco, systemata posuerunt *Platonis* deliria, pro experimentis verba dederunt qui se falsò Aristotelis discipulos dicebant ; non defuerunt quidam Autores in tam longo Medicinæ ut ita dicam somno, qui naturæ observationem Medicis suaserunt ; sed frustrà. Initio tamen ultimi sæculi *Hippocratis* vestigiis insistens *Ballonius*, quosdam Medicos, ad naturæ observationem reduxit. Inceptum à Ballonio opus perfecit *Sidenhamius*. Ab eo tempore à Medicis magis observata fuit natura, atmospheræ mutationes, affectusque qui indè in œconomiâ animali & præsertim in morbis acutis producuntur, magis cogniti ; ideòque nunc horum morborum doctrina certior est, curatio certior, & naturæ legibus magis accommodata.

Ex dictis constat singulam anni tempestatem, peculiarem morborum ordinem secum adducere ab alterius tempestatis morbis penitùs diversum, tum ratione symptomatum, tum ratione curationis. Sic per hiemem morbi pituosi, dominium tenent qui anacatharsim moventibus curantur. Ver secum sanguinis ut ita dicam intrà sua vasa effervescentiam adducit, ideòque symptomata quæ istius humoris abundantiam orgasmumque denotant, veris morbos insigniunt : tunc sanguinis effervescentia est temperanda, copia minuenda. Vigente æstate, tenuiores humorum partes avolantur, humores imprimisque biliosi, densantur & acrescunt ; morbi itaque biliosi apparent, qui solâ emesi curantur. Cùm verò ab æstate aëris temperaturâ haud differat autumnus, indè mirum videri nequit utriusque tempestatis morbos inter se vix differre. Sed ambarum constitutionum successio subito non fit, natura enim suas omnes operationes insensibili serie inter se revincit ; ideòque in transitu aliæ tempestatis ad aliam, inter utramque tempestatem, temperatura est media. Idem phenomenum in morbis deprehenditur ; sic per hiemis ad ver transitum, febres catharroso sanguineæ apparent : sic tempestate ver inter & æstatem mediâ, morbi sanguineo - biliosi, sic autumno ad finem vergente, morbi bilioso-catarrhosi. In eo autem constitutionum concursu mixta requiritur curandi methodus : sed tunc facilis est deceptio, & artis applicatio suprà modum difficilis est. Hinc temporibus inter binas constitutiones mediis pecularitùs attendendum, agendum majori cautelâ, subindè cunctandum, neque ad heroica facilè & decisiva remedia confugiendum, nisi res aperta ejusmodi auxilia petat (2).

De mutationibus quæ in morbosis constitutionibus fiunt propter aëris siccitatem humiditatemve, huc referre supervacaneum est, cùm in precedentibus de iis fusè actum sit.

(1) *Oportet exactè perdiscere unamquamque temporum constitutionem & ipsum morbum : nam æstivos morbos superveniens hiems dissolvit, & hiemales æstas succedens trasmutat* Hippocrat., Lib. III, de morb. popul. *Mutationes temporum maximè pariunt morbos, & in temporibus magnæ mutationes frigoris & caloris & reliqua juxtà ordinem hoc modo.* Idem Aph. I, Sect. III. *Sed & humores quibus anni temporibus efflorescant nosce oportet & quosnam in singulis morbos efficiant & quasnam unoquoque in morbo affectiones pariant.* Idem de humor., Cap. III.

(2) Stol. rat. Med., pag. 363.

Ex dictis constat nunc aeris maximum esse in producendis morbis acutis imperium, indè meritò concludere licet :

Ergo pro variâ aeris atmosferici indole, varia morborum acutorum indoles.

DOMINI DOCTORES DISPUTATURI.

M. Carolus Jacobus SAILLANT.

M. Eduardus-Franciscus-Maria BOSQUILLON, *Chirurg. lat. id. an. 1779-80, Rei Herbariæ an. 1781 82, Chirurg. lat. id. nunc Professor.*

M. Joannes-Armandus ROUSSIN DE MONTABOURG, *Phisiol. & Pathol. an. 1766-68 Prof.*

M. Theobaldus NIZON, *Chirur. gall. id. an. 1782-83, nunc Rei Herbariæ Prof.*

M. Ludovicus-Carolus-Henricus MAQUART.

M. Natalis-nicol. MALLET, *Chirurg. lat. id. an. 1765-66, Ut. Pharm. an. 1785-86 Prof.*

M. Jacobus-Franciscus DE VILLIERS.

M. Joannes-Franciscus-Jacobus ROUSSILLE DE CHAMSERU.

M. Franciscus-Ludovicus THOMAS D'ONGLÉE, *Chirurg. gall. id. an. 1764 65 Prof.*

Proponebat Parisiis, FRANCISCUS - ANTONIUS - JACOBUS DUVAL, ex Insulâ Borbonicâ, Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Parisiensis Baccalaureus, Theseos Auctor.

A. R. S. H. 1789. AB OCTAVA AD MERIDIEM.

Typis QUILLAU, Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Typographi. 1789.